

ETIS
KÉZIKÖNYV
AQUA
ADVENTURES

KISTOLMÁCS-MAGYARORSZÁG
HUHR/1901/2.1.2/0111

TARTALOMJEGYZÉK

I. ÖSSZEFOGLALÓ	2
II. BEVEZETÉS	4
III. A KISTOLMÁCSON MEGVALÓSULÓ ÚJ UTICÉL ÁTTEKINTÉSE ÉS BEMUTATÁSA.	9
IV. AZ UTICÉL PROFILJA	10
EURÓPAI TURISZTIKAI INDIKÁTORRENDSZER (ETIS).....	14
FENNTARTHATÓ TURIZMUS, ÖKOTURISZTIKAI FEJLESZTÉSEK MAGYARORSZÁGON	16
A KISTOLMÁCS-PRELOG HATÁR MENTI RÉGIÓ SAJÁTOSSÁGAI.....	29
A TERÜLET JELENLEGI JELLEMZŐI.....	39
V. AZ ÉRDEKELT FELEK SZERKEZETE ÉS MUNKAFOLYAMATA (I. ÉVES TERV).....	44
VI. A KISTOLMÁCS-PRELOG HATÁR MENTI RÉGIÓ ETIS-INDIKÁTORAI	44
VII. AZ EREDMÉNYEK KÖVETÉSÉRE VONATKOZÓ ÉRTÉKELÉSI ÉS MONITORING TERV	51
1. MELLÉKLET REFERENCIA LISTA	55
2. MELLÉKLET: AZ SWG FELÉPÍTÉSE ÉS MUNKAFOLYAMA.....	55
3. MELLÉKLET: AZ EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSI ÉS NYOMONKÖVETÉSI TERVE.....	55

I. ÖSSZEFOGLALÓ

Az ökoturizmus egyre népszerűbb, mivel a világméretű tendenciák (különösen az ellenőrizetlen tömegetturizmus káros hatásaira való figyelemfelkeltés) az idegenforgalom alternatív, kevésbé környezetszennyező módjait népszerűsítik (gyűjtő nevükön ezeket felelős turizmusnak nevezik).

A tömegetturizmus okozta megnövekedett környezeti stressz mellett van egy másik tényező, amely növeli az idegenforgalom alternatív formáinak, ezen belül az ökoturizmus népszerűségét: ez a turisták nagy részének telítettsége a szabványosított turisztikai termékekkel. Az új, innovatív termékek egyre népszerűbbek és keresettebbek. Az Aqua Adventures projekt keretében tervezett ökopark tökéletesen illeszkedik ehhez a trendhez. A projekt helyszíne, a Kistolmács-Prelog térség (határmenti magyar-horvát térség) több okból is kiválóan alkalmas ökoturizmusra: a terület viszonylagos elszigeteltsége, a korábbi nagyszabású ipari beruházások hiánya, valamint a mezőgazdaságban használt vegyszerek alacsony szintje miatt a természeti környezet érintetlenebb, mint Magyarország és Horvátország legtöbb más részén. A régió gazdag természeti adottságokkal rendelkezik, köztük tiszta és erős sodrású folyók, erdők, tavak, túraútvonalak is megtalálhatóak, valamint a környéken számos ökoturisztikai létesítmény (pl. tanösvények, látogatóközpontok) is található, amelyeket a nemzeti park igazgatóságai kezelnek. Emellett hagyománya van az együttműködésnek a magyar és a horvát felek között,

elérhetőek a korábbi együttműködések tapasztalatai (IPA projektek stb.). Az Aqua Adventures projekt keretében létrehozandó ökopark egy olyan létesítmény, amely több célcsoport igényeinek is megfelel. A stakeholder megbeszélésein a különböző érdekcsoportok részvételével fókuszcsoport interjú alanyokat kerestek meg, és interjúkat készítettek a határ mindkét oldalán általános és középiskolai tanárokkal, természetvédelem és az ökoturisztikai szakemberekkel, turisztikai desztináció menedzsmentjének szakértőivel, különböző fizikai vagy szellemi fogyatékosággal élő emberekkel és érdekeiket képviselő szervezetekkel, valamint egyetemi hallgatókkal. Korábbi ökoturisztikai és ökopark-tapasztalataikat (már több éve működő ökoparkok léteznek Magyarországon), valamint ötleteiket, nézeteiket, ajánlásaikat megosztották, melyek bekerültek a projekt tervezési szempontjai közé. A határon átnyúló régióknak egy egyszerű, de működőképes szervezetre van szüksége, amely felelős az ökopark információáramlásáért, termékfejlesztéséért, marketing tevékenységéért, valamint a különböző érdekcsoportok érdekeinek összeegyeztetéséért. Az információk összegyűjtése, rendszerezése és megfelelő felhasználása rendkívül fontos feladat, amelyre az ETIS elnevezésű rendszer bevezetését tervezik, melynek módszertanát a helyi igényekhez igazítják. Az ökopark egyik fő feladata, hogy a régió felkerülhessen az idegenforgalom térképére, mivel ez a határmenti terület még a belföldi lakosság számára sem nyilvánvaló választás a nyaraláshoz, nemhogy a nemzetközi látogatóknak, akik általában tranzit utasok alkalmával látogatnak ide. A

turisták számának és a turisták által eltöltött vendégéjszakák számának növelését oly módon kell elérni, hogy az ne rontsa a környezet állapotát, hanem javítsa azt. Ez elsősorban a különböző generációk, különösen a fiatal korcsoport környezeti nevelésével valósítható meg, pl: hogyan viselkedjünk felelős turistaként.

Az ökopark másik hatalmas eredménye a fogyatékossgal élő emberek bevonása, akiknek utazása sokkal nagyobb kihívás ebben a régióban, mint például Nyugat-Európában: A legtöbb szolgáltató eddig kudarcot vallott a hatalmas gazdasági potenciál felismerésében, amelyet ez a kiaknázatlan célcsoport jelent a turizmusban. A parkot úgy alakították ki, hogy figyelembe vegyék a fogyatékkal élők igényeit. Az Aqua Adventures projekt egy folyamatos tanulási folyamat, amelynek tanulságait későbbiekben más ökoparkokba és hasonló létesítményekbe is át lehet adni, nemcsak Horvátországban és Magyarországon, hanem más országokban is.

II. BEVEZETÉS

A fenntarthatóságot ma már nem tekintik "luxusnak", és nem csak a gazdag társadalmakban létezhet. Továbbá a fenntarthatóság nem az emberiség hosszú távú túlélésének egyik lehetősége, hanem az egyetlen ésszerű választás. Lehet, hogy néhány évtizeddel ezelőtt is folytak viták a globális felmelegedésről, az éghajlatváltozásról és a (túl)fogyasztói

társadalmak szerepéről e problémák megjelenésében és súlyosbodásában, de ma már egyetérthetünk abban, hogy a társadalmak viselkedésében és fogyasztási szokásaiban radikális változásra van szükség.

Bár az emberek általában az iparra, a mezőgazdaságra és a közlekedésre gondolnak, amikor a globális éghajlatváltozásról hallanak, és a turizmust nem tekintik az ökológiai problémák elsődleges forrásának, az igazság az, hogy a turizmus ma már jelentős mértékben hozzájárul az ökológiai problémákhoz. A turisták egyre növekvő száma (a 2015-ben érkezett nemzetközi turisták száma mindössze 25 milliőről közel 1,5 milliárdra nőtt 2019-re) és a növekvő szállítási igény azt jelenti, hogy a turizmus ma már a bolygó üvegházhatású gázkibocsátásának mintegy 8%-áért felelős - és ez csak a közvetlen hatás a turisták mozgása révén, a közvetett hatások (mezőgazdasági és ipari termékek, a turisztikai igények kielégítésére gyártott közlekedési eszközök, a természeti ökoszisztémák megváltoztatása a turisztikai fejlesztéseknek helyet adó terek kialakítása érdekében) tovább rontják a helyzetet.

Nemcsak a problémákat ismerték fel évtizedekkel ezelőtt, hanem a lehetséges megoldásokat is felvázolták. Már az 1970-es években, amikor a (tömeg)turizmus negatív következményei egyre nyilvánvalóbbá váltak, az akadémikusok egy viszonylag új ötlettel álltak elő: a turizmus zöldebbé, a környezetet kevésbé szennyezővé tételével kapcsolatos elképzelésekkel. Ezeknek a turisztikai tevékenységeknek sokféle és néha félrevezető

elnevezése van: egyesek felelős turizmusról, mások enyhe turizmusról, fenntartható turizmusról, ökoturizmusról stb. beszélnek. Ami közös ezekben a meghatározásokban, elnevezésekben, az az, hogy mind a turisztikai ipar kínálati oldalának (a szolgáltatók, úticél menedzsment szervezetek stb.), mind a keresleti oldal (a turisták) felelősségét és új szemléletét, magatartását hangsúlyozzák. A "régi", nem felelős és az "új", felelős turisták közötti fő különbségeket az alábbi táblázatban láthatjuk.

1. táblázat: A régi és az új turista

Régi Turista	Új turista
A napot keresi	Új tapasztalatokat szerez
Követi a tömeget	Ő akar irányítani
Ma még itt van, de holnap már nem	Nézi és élvezi, de nem okoz kárt
Csak azért, hogy megmutassa, itt járt	Csak szórakozásból
Birtokol	Ott van
Felsőbbrendű	Megértő
Szereti a látványosságokat	Sportkedvelő
Óvintézkedéseket tesz	Kalandvágyó
A hotelben étkezik	Helyi vendéglátóegységekben étkezik
Homogén	Hibrid
Hedonista	Felelősségteljes

Szabványosított szolgáltatásokat vesz igénybe	Egyéni igényeket kielégítő szolgáltatásokat vesz igénybe
A környezet figyelembevétele elhanyagolható az élményszerzés során	A hitelesség elengedhetetlen
Korlátozott kapcsolat a helyi lakossággal	Intenzív kapcsolat a helyi lakossággal

Az ENSZ Turisztikai Világszervezetének (UNWTO) fenntartható turizmusra vonatkozó (az EU által is elfogadott és használt) koncepciója a következő: "Olyan turizmus, amely teljes mértékben figyelembe veszi jelenlegi és jövőbeli gazdasági, társadalmi és környezeti hatásait, és amely figyelembe veszi a látogatók, az iparág, a környezet és a fogadó közösségek igényeit." Az "új" turisták sokkal inkább érdekeltek utazásaik negatív környezeti hatásainak csökkentésében, mint a hagyományos, "régi típusú" tömegturisták. (Természetesen a megkülönböztetés nem jelenti azt, hogy ma már minden turista "új", csak azt, hogy az arányok eltolódtak a környezettudatosabb turisták irányába.)

Az egyik legfelelősségteljesebb utazási forma az ökoturizmus. Az IUCN (Nemzetközi Természetvédelmi Unió) meghatározása az ökoturizmusra a következő: "Környezetileg felelős utazás és látogatás viszonylag háborítatlan természeti területekre a természet (és a hozzá kapcsolódó - múltbeli és jelenlegi - kulturális jellemzők) élvezete és megbecsülése

céljából, amely elősegíti a természetvédelmet, alacsony látogatói hatással jár, és biztosítja a helyi lakosság előnyös, aktív társadalmi-gazdasági részvételét".

Az ökoturizmus kétféleképpen értelmezhető: egyrészt mint termék, a környezettudatos utazás, másrészt mint hozzáállás, amelynek célja a teljes

idegenforgalmi ágazat zöldebbé tétele. Ez utóbbit nem szabad alábecsülni: a tömegturizmus még mindig a turizmus legelterjedtebb formája, és várhatóan a jövőben is az marad, így nemcsak a hardcore, elkötelezett ökoturisták az ökoturizmus célcsoportjai, hanem a kevésbé környezettudatos (tömeg)turisták is, akiknek az utazásaik során a környezethez való hozzáállásának megváltoztatása hatalmas előrelépés lehet a turisztikai ipar zöldebbé tételében. Ennek megvalósításához az ökoturisztikai létesítményeknek egyszerre kell oktatniuk és szórakoztatniuk. A mai turisták élményt keresnek, amit tanulmányutak végigjárásával, ökoturisztikai látogatóközpontok, erdei iskolák - vagy ökoparkok - felkeresésével szerezhetnek, ahol több generáció oktatásáról

és élményszerzéséről gondoskodnak, és ahol a kevésbé környezettudatos tömegturisták szemléletformálása, legalább zöld turistává alakítása is megvalósítható.

III. A KISTOLMÁCSON MEGVALÓSULÓ ÚJ UTICÉL ÁTTEKINTÉSE ÉS BEMUTATÁSA

A fenntartható fejlődés szinte "természetes" jelenség az úticélon. A Kistolmács-Prelog térség gazdasági és infrastrukturális szempontból mindig is kevésbé fejlett terület volt. Ezt a régiót a Mura, a II. világháború után pedig Magyarország egyik legszigorúbban őrzött és legkevésbé átjárható államhatára osztotta meg. Az úticél vidéki jellege, az erdősítés magas (az országos átlagot messze meghaladó) aránya, a természeti területek viszonylagos közelsége, amelyek közül néhány nemzetközi elismeréssel rendelkezik (a Kis-Balaton Ramsari területe, a viszonylag újonnan, 2012-ben kijelölt Mura-Dráva-Duna UNESCO Ember és Bioszféra Rezervátum), a gazdag növény- és állatvilág (különösen a nagyvadak, mint a gímszarvas és a vaddisznó, amelyek állománya a desztinációt a fenntartható módon is folytatható vadászturizmus kiváló helyszínévé teszi) a Kistolmács-Prelog térséget nagy ökoturisztikai potenciállal rendelkező területté teszik.

A Kistolmács-Prelog térség két, a természeti erőforrások fenntartható használatáért és fejlesztéséért felelős nemzeti park igazgatóság

területének határán fekszik: ezek a Duna-Dráva Nemzeti Park és a Balaton-felvidéki Nemzeti Park.

A terület közlekedési infrastruktúrája viszonylag fejletlen, ami a gazdaság (és részben a társadalom) számára kedvezőtlen, de a fenntartható fejlődés és

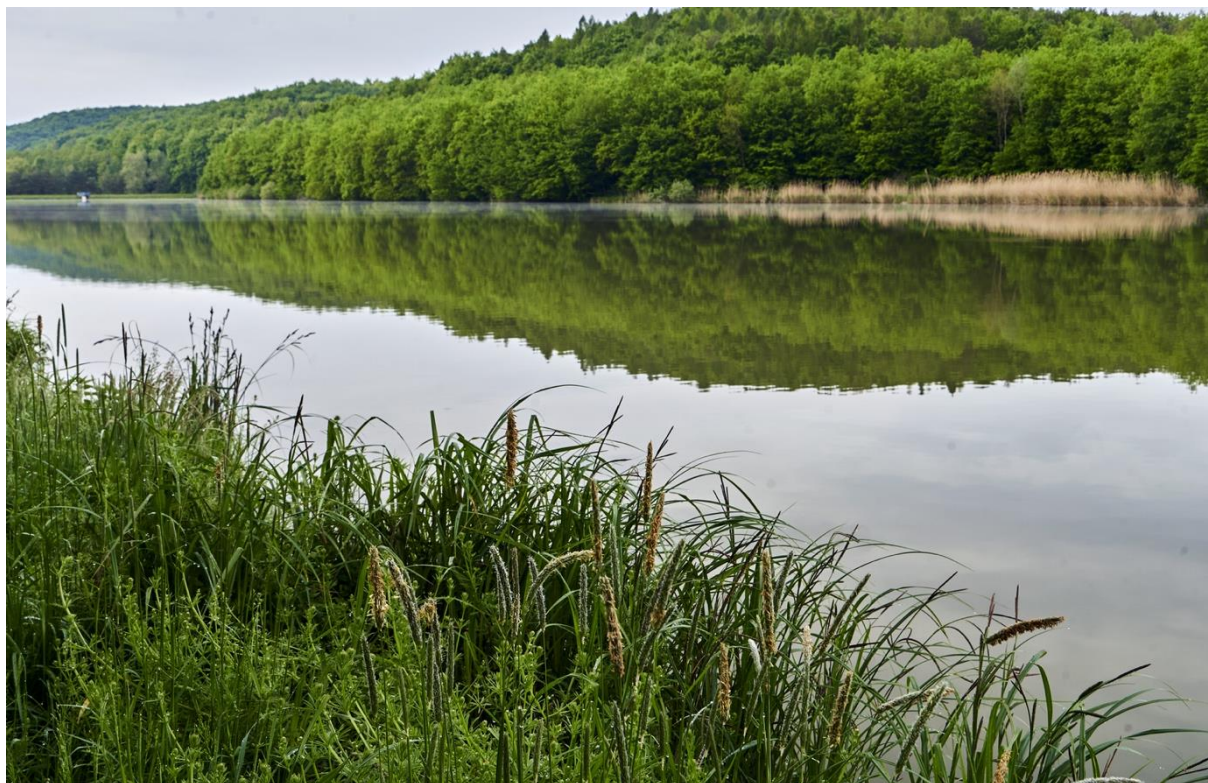

az ökoturizmus szempontjából mindenképpen kedvező jelenség.

IV. AZ UTICÉL PROFILJA

A (nem túl forgalmas) utak alacsony sűrűsége, a vasúti fővonalak viszonylag nagy távolsága és a Mura folyó kereskedelmi hajózásának hiánya mind viszonylag alacsony környezeti terhelést, környezetszennyezést eredményez, ami ma már nemcsak az ökoturizmus, hanem másfajta turizmus számára is érték, ahol az érintetlen természet és az egészséges környezet a fő vonzerő: a falusi vagy agroturizmus, ahol a nyugodt környezet és a megőrzött vidéki hagyományok sokat jelentenek az egyre inkább urbanizálódó hazai lakosság és a nemzetközi látogatók számára; az organikus előállított, helyi termékek, különösen az élelmiszerek iránti reneszánsz és növekvő érdeklődés javítja az ilyen termékek előállítására alkalmas, érintetlen

természeti adottságokkal rendelkező régiók esélyeit arra, hogy bekapcsolódjanak a gasztroturizmusba, a borászati turizmusba stb.

A magasan iparosodott és urbanizált társadalmak turisztikai keresletének másik jelensége az aktív kikapcsolódás iránti igény a civilizációs betegségek okozta problémák kezelése érdekében: a túrázásra, kerékpározásra, lovaglásra, kenuzásra, horgászatra stb. lehetőségeket kínáló területek egyre vonzóbbá válnak a turisták egyre nagyobb hányada számára. A Kistolmács-Prelog térség bővelkedik mindezekben a körülményekben, amelyek garantálják a gazdaság, ezen belül a turizmus fenntartható fejlődését.

Ugyanakkor a térségben is vannak hátrányok, problémák a fenntarthatóságot illetően:

- A legtöbb magyarországi és horvátországi vidéki térséghez

hasonlóan a Kistolmács-Prelog térség is az elnéptelenedés problémájával küzd, mivel a vidéki életmód és a mezőgazdasági foglalkoztatás egyre kevésbé tűnik vonzóknak a fiatalabb generációk számára. Ez kevesebb munkaerőt jelent a turisztikai fejlesztésekhez is;

- A csatornázás hiánya egyes falvakban negatívan befolyásolhatja a talajvíz minőségét;
- A globális éghajlatváltozás általános jelensége növeli az időjárási anomáliák gyakoriságát, ami veszélyezteti a fenntartható gazdálkodást, sőt az idegenforgalmat is, és a terület általános ökológiai romlásához vezet (a talaj alatti vízszint süllyedése és az ezzel járó kiszáradás, az értékes növény- és állatfajok populációjának csökkenése, valamint az invazív fajok és betegségek behatolása);

Összességében a Kistolmács-Prelog térség határozottan jó adottságokkal rendelkezik a fenntartható fejlődéshez. A terület viszonylag jó ökológiai állapota, amely a korábbi szigorúan őrzött határvidékként való elszigeteltségnek és az intenzív mezőgazdasági vagy ipari hasznosítás hiányának köszönhető, ma egy sor egymással összefüggő gazdasági tevékenység számára jelent értékes adottságot:

- Biogazdálkodás, amely stabil megélhetést biztosíthat a mezőgazdasággal foglalkozó helyi lakosság számára, valamint

közkedvelt és versenyképes helyi élelmiszereket, italokat és kézműves termékeket biztosíthat a helyi turisztikai szolgáltatók számára;

- fenntartható turisztikai formák, mint a gasztronómiai és borászati turizmus, vadászati turizmus, horgászturizmus, parti turizmus - kajakozás és kenuzás -, ökoturizmus, túrázás, lovas turizmus, kerékpározás,
- fenntartható erdőgazdálkodás, amely a gasztronómiai turizmushoz és kézműves termékekhez szükséges nyersanyagokat termelhet, és elősegítheti a turizmushoz hasonló egyéb gazdasági tevékenységek fejlődését is (túrázás, kerékpározás vagy lovaglás a kijelölt erdei utakon).

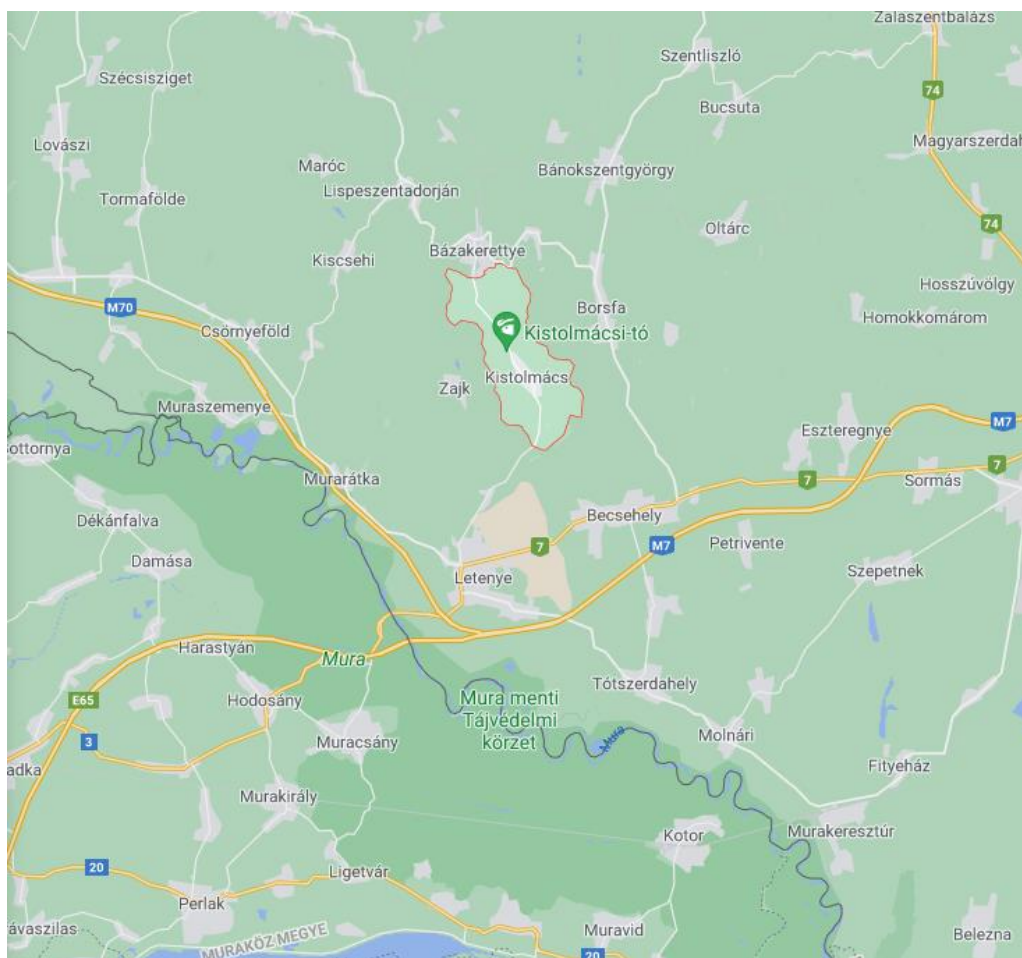
EURÓPAI TURISZTIKAI INDIKÁTORRENDSZER (ETIS)

ETIS-indikátorok egy fenntartható turisztikai desztinációban - a Kistolmács-Prelog határon átnyúló magyar-horvát ökoparki mikrorégió példája.

Az ETIS egy olyan indikátorrendszer, amely minden turisztikai úticél számára alkalmas, és arra ösztönzi őket, hogy intelligensebb megközelítéseket alkalmazzanak a turisztikai tervezésben. Ezek a következők:

- egy menedzsmenteszköz, amely támogatja azokat a úticélok, amelyek fenntartható megközelítést kívánnak alkalmazni az úticél menedzsmentjében.
- egy könnyen használható monitoring rendszer, amely lehetővé teszi az adatok és részletes információk gyűjtését, és lehetővé teszi az úticélok számára, hogy évről évre nyomon kövessék teljesítményüket.
- információs eszköz (nem minősítési rendszer), amely hasznos a politikai döntéshozók, a turisztikai vállalkozások és más érdekelt felek számára¹.

¹ https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators_en

*Egy határon átnyúló régió, ahol a folyók
összekötnek, nem elválasztanak*

FENNTARTHATÓ TURIZMUS, ÖKOTURISZTIKAI FEJLESZTÉSEK MAGYARORSZÁGON

A turizmus jelentősége ma már megkérdőjelezhetetlen a világban, és a turizmusra már nem egyértelműen gazdasági jelenségként, hanem inkább jelentős társadalmi-gazdasági hatásokkal járó folyamatként tekintenek. Bár a hagyományos tömegturizmus várhatóan továbbra is az utazások többségének motivációja marad, az utóbbi időben egyre népszerűbbek a turizmus alternatív formái és új helyszínei, és ezek egyike az ökoturizmus.

A turisták által eddig nem vagy nem túl gyakran látogatott új helyszínek között kiemelt jelentőséggel bírnak az érintetlen természeti területek. A magyar lakosság azonban még mindig nem fedezte fel teljesen az ebben rejlő lehetőségeket, ami legalább két tényezőre vezethető vissza: a védett területek nem megfelelő kommunikációjára; valamint a megfelelő infrastruktúra hiányára, amelynek hiányában a természeti szépségek, legyenek bármilyen vonzóak is, nem generálnak jelentős turizmust.

A természeti értékekben gazdag (védett) területek gyakran elmaradott területeken találhatóak, hiszen éppen a gazdasági hasznosítás szempontjából hátrányos helyzet (természeti tényezők: vizes élőhelyek, terméketlen homokterületek stb. vagy politikai megfontolásokból nem fejleszthető határvidékek) mentette meg e területek természeti értékeit az intenzív mezőgazdaságtól vagy iparosítástól.

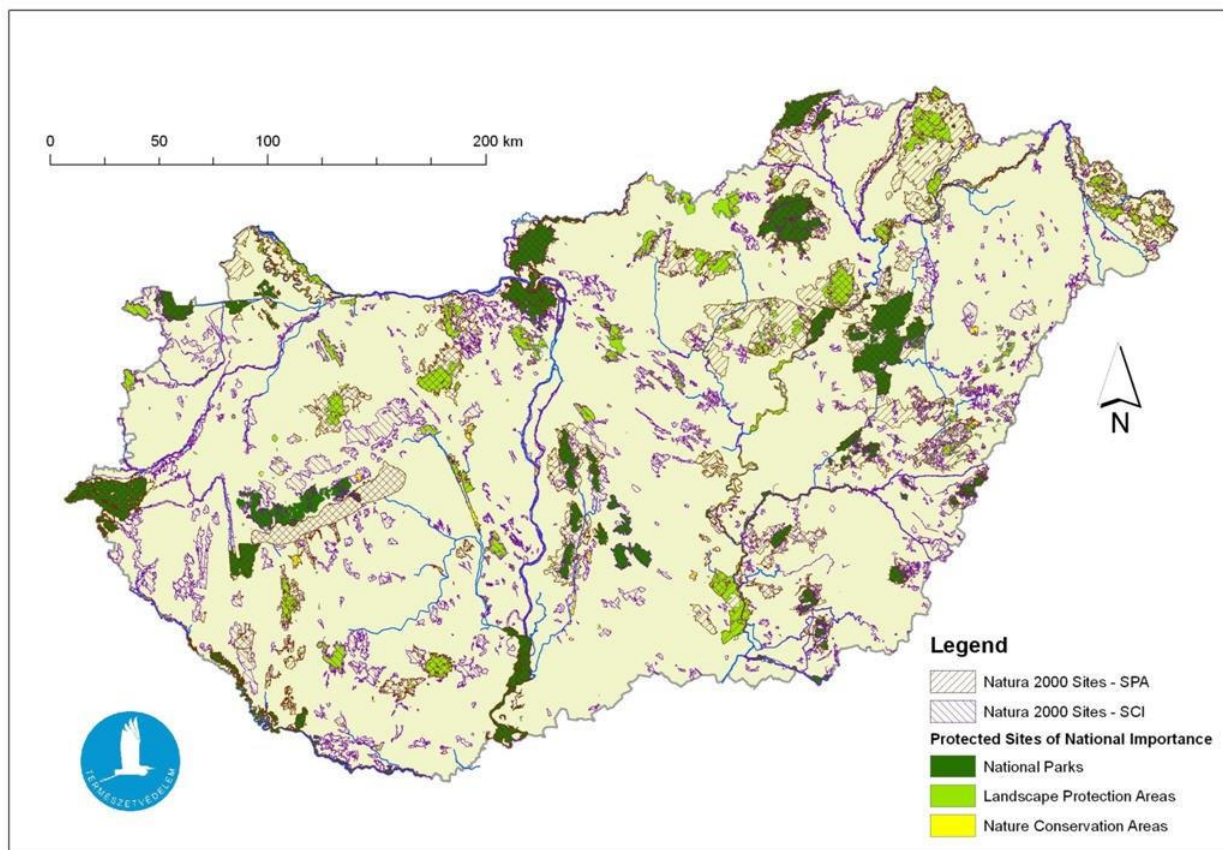
Ami a magyarországi ökoturizmus jelenlegi infrastruktúráját illeti, az rohamosan fejlődik, és jelenleg a tíz nemzeti park igazgatósága (az ökoturizmus legjelentősebb magyarországi szereplői) mintegy 60

látogatóközpontot, közel 30 látogatható barlangot, 20 erdei iskolát és közel 140 tanösvényt kezel (<http://magyarnemzetiparkok.hu/>). Természetesen nem csak a nemzeti parkok és egyéb, állami igazgatású természetvédelmi területek lehetnek az ökoturizmus helyszínei és szereplői, hanem a for-profit cégek is: erdészeti és egyéb gazdasági társaságok is működtetnek ilyen létesítményeket Magyarországon - egy, a magyarországi ökoturizmusban jelentős és aktív erdészeti vállalat, a Kaszó Erdészet Kistolmácstól mindössze egy órányi autóútra található.

A természeti látnivalók kínálata széles, de a valóban látogatóbarát, a látogatók, családok igényeit figyelembe vevő, teljes körű szolgáltatásokat és élményeket nyújtó

létesítmények száma egyelőre nem túl magas Magyarországon. A magyarországi ökoturizmus fejlesztésében még óriási lehetőségek rejlenek, többek között olyan ökoturisztikai létesítmények létrehozásában, amelyek egyszerre nyújtanak szórakozást és élményt (edutainment) több generáció számára. Az új ökopark létrehozása az Aqua Adventures projekt keretében növeli az érintett települések, az egész kistérség, sőt az ország ökoturisztikai potenciálját.

1. ábra: Védett területek Magyarországon

<https://www.eea.europa.eu/soer/2010/countries/hu/nature-protection-and-biodiversity-state/bd3.jpg/view>

Bár az ökoturizmust gyakran azonosítják a védett területekkel, az ökoturizmus nem csak a természetvédelmi területeken lehetséges. Mindazonáltal Magyarország eléggé urbanizált és iparosodott ahhoz, hogy a legtöbb természeti érték a védett területeken is megmaradt, éppen

a mezőgazdasági, ipari hasznosítás vagy infrastrukturális fejlesztések hiánya miatt.

Az IUCN nemzetközi védett terület kategóriái közül nem mind a hat található meg Magyarországon. A meglévők a következők (www.termeszetvedelem.hu):

1. Országos jelentőségű, egységes jogi szabályozással védett természeti területek és értékek:

- Nemzeti parkok (10 park, 480697.9 hektár);
- Tájvédelmi körzetek (39 terület, 336874.9 hektár);
- Nemzeti természetvédelmi területek (172 rezervátum, 1453.3 hektár);

- Műemlékek (90 műemlék, 122.5 hektár).

2. Jogerősen ("ex lege") védett területek:

- összes mocsár (1193), sós tavak (340);
- valamennyi természeti emlék: Kunság (1542), várak (298), források (6 607), víznyelők (795);
- az összes barlang (4 152);
- helyi rendeletek által védett területek: természetvédelmi területek (953 terület, 42713.8 hektár) és természeti emlékek (852 műemlék, területi méret nélkül).

A Magyarországon védelem alatt álló további meglévő vagy potenciális ökoturisztikai célpontok a következők (<https://www.hidrotanszek.hu/>):

1. Erdőrezervátumok (62 rezervátum, 13293.5 hektár, magterület: 3707.5 hektár);
2. Az illetékes miniszter jóváhagyásával működő természetparkok (12 park, 730904 hektár);
3. Natura 2000 területek, az európai közösségi irányelvek által védett területek:
 - Különleges természetvédelmi területek (479 terület, 1,44 millió hektár);
 - Különleges madárvédelmi területek (56 terület, 1,37 millió hektár).
4. LIFE program (az EU környezetvédelmi és éghajlat-politikai finanszírozási eszköze, beleértve a természetet és a biológiai sokféleséget is).
5. Nemzetközi megállapodások hatálya alá tartozó területek:
 - Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek (Ramsari területek) (29 terület, 260667.8 hektár);
 - MAB Ember és bioszféra rezervátumok (6 rezervátum, 613219 hektár; magterület 30300 hektár);
 - Védett területek európai diplomája (3 terület, 2564.7 hektár);
 - Világörökségi helyszínek Magyarországon (8 helyszín).

Van még két olyan kategória, amely viszonylag új Magyarországon, de az ökoturizmus kedvelőinek mindenképpen érdekes helyszínek. Ezek a Nemzetközi Sötét Égbolt Rezervátumok és a geoparkok. Az első

kategóriába tartozik a Zselic Tájvédelmi Körzet, a Hortobágyi Nemzeti Park és a Bükki Nemzeti Park, míg a két geopark Magyarországon egyelőre a Bakony-Balaton Geopark és a Novohrad-Nógrád Geopark.

Ami a magyarországi ökoturizmus iránti keresletet illeti, a becslések szerint a turisták viszonylag alacsony százalékát teszik ki az ökoturisták (1-5 százalék, ami nem sokban különbözik a nemzetközi átlagtól). Ez a csoport azonban korántsem homogén; az emberek különböző motivációkkal és a környezet- és természetvédelem iránti elkötelezettség különböző szintjével kapcsolódnak be az ökoturizmusba. A 2008-ban készült Magyar

Nemzeti Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia szerint az ökoturistákon belül (a nemzeti parkokat látogató, mivel ez a szegmens állt a felmérés fókuszában) négy kategóriát

különböztethetünk meg. Ezeket a kategóriákat érdemes részletesen elemezni, hiszen a megfelelő ökoturisztikai stratégiák, és különösen az ökoturisztikai desztinációk (köztük a Kistolmács-Prelogi Ökopark) marketingtevékenységei ezek ismeretére építhetők, hiszen ők a megszólítandó célcsoportok. A kategóriák a következők:

1. Alkalmi zöld turisták: ők teszik ki a nemzeti parkok (és feltehetően az ökoturizmus más helyszíneinek) összes látogatójának körülbelül 50-60%-át.

Jellemző tulajdonságaik:

- rövid, egy-két órás látogatásokat tesznek;
- fő motivációjuk egy történelmi hely vagy természeti terület felkeresése, szórakozás céljából;
- a különleges természeti környezetet, a nyugalmat és a tiszta levegőt tekintik fő vonzerőnek;
- figyelmüket figyelemfelkeltő rendezvények és programok ragadhatják meg, élményeket akarnak, és kevésbé motiváltak az elmélyült ismeretek megszerzésére;
- általában akkor utaznak, amikor az időjárás alkalmas a kirándulásra;
- magasabb szintű kényelmet igényelnek, és kevésbé lelkesednek a fizikai tevékenységekért;
- döntéseiket elsősorban a barátok és ismerősök véleménye alapján hozzák meg;
- közepes kategóriájú szállást igényelnek;
- jellemzően önállóan szervezik meg kirándulásukat, de lehetnek csoportos utazók is, akik látogatóközpontokat vagy más ökoturisztikai létesítményeket keresnek fel, különösen körutazások keretében.

Az e csoport által igényelt szolgáltatási csomagok a következők:

- jól ismert és kiépített látogatóközpontok, autóval könnyen megközelíthető tanösvények;
- élményekkel gazdagított programok, mint például lovaglás, lovas szekéren való utazás stb.

2. Aktív zöld turisták: őket gyakran "outdoor turistáknak" is nevezik. Ők teszik ki az ökoturisztikai céllal utazó látogatók mintegy 20-30%-át.

Jellemző tulajdonságaik:

- egynapos és többnapos kirándulásokat is tesznek;
- jellemzően fiatalok;
- fő motivációjuk valamilyen közkedvelt szabadtéri sport vagy szabadidős tevékenység végzése;
- érdeklődési körük alapján két csoportra oszthatók: a kalandtúrák iránt érdeklődőkre és a szabadtéri sportok (különösen a túrázás) iránt lelkesedőkre. Érdeklődésük középpontjában a kikapcsolódás áll;
- gyakran látogatják az ökotúrákat;
- utazási hajlandóságuk az időjárástól függ;
- a látványos természeti környezetet és a tiszta levegőt tekintik vonzerőnek;
- részletes információkat gyűjtenek az utazási célpont látogatható értékeiről, látogatóközpontokról, szálláshelyekről stb;

- az általuk használt információforrások közé tartozik az internet, a prospektusok és az útikönyvek;
- keresik a közepes kategóriájú vidéki és magán szálláshelyeket is.

Az e csoport által igényelt szolgáltatási csomagok a következők:

- festői természeti környezetben űzhető sporttevékenységek;
- jellemzően szervezett és nem szervezett csoportos túrák.

A tudatos ökoturisták szegmense motiváció és aktivitás alapján két alcsoportra osztható:

3. Ökoturisták: az összes látogató mintegy 10-15%-át teszik ki.

Jellemző tulajdonságaik:

- fő motivációjuk a természeti és ökológiai folyamatok és értékek megismerése és megértése;
- felelősséget éreznek a természeti környezet védelméért, és aktívan tesznek is érte;
- hosszabb ideig tartózkodnak egy úti célon, hogy minél alaposabban megismerjék azt;
- utazási hajlandóságuk nem függ az időjárástól;
- a környezetszennyezéssel szembeni toleranciaszintjük alacsony;
- hajlandóak aktívan részt venni a kutatásokban és ökoprojektekben.

4. Elkötelezett ökoturisták: ők azok, akik valóban a természetvédelem és az ökoturizmus megszállottjai. Számukra az ökoturizmus az első számú turisztikai termék. Arányuk egyelőre alacsony, de nem elhanyagolható. A nemzeti parkok látogatóinak 5-10%-a tekinthető elkötelezett ökoturistának.

Jellemző tulajdonságaik:

- e csoport számára az ökoturizmus inkább életstílus, mint turisztikai termék;
- rendszeres résztvevői az ökoturizmusnak;
- fő motivációjuk kognitív jellegű;
- a természet szeretete és a fenntarthatóság az életük része;
- gyakran alszanak sátorban, és egyszerű, természetbarát szálláshelyeket keresnek;
- aktív résztvevői a természetvédelemnek.

Ami a Kistolmács-Prelog határ menti térségben létrehozandó ökopark potenciális célcsoportjait illeti, elsősorban az első két kategóriára, azaz az alkalmi zöld turistákra és az aktív zöld turistákra számíthat a projekt (ami természetesen nem jelenti azt, hogy az elkötelezettebb, valódi ökoturisták ne találnák érdekesnek a területet).

A terület nem rendelkezik természetvédelmi területtel vagy olyan ökoturisztikai értékkel, amely önmagában is valódi vonzerőt jelentene az elkötelezett ökoturisták számára (Ramsari terület, szigorúan védett

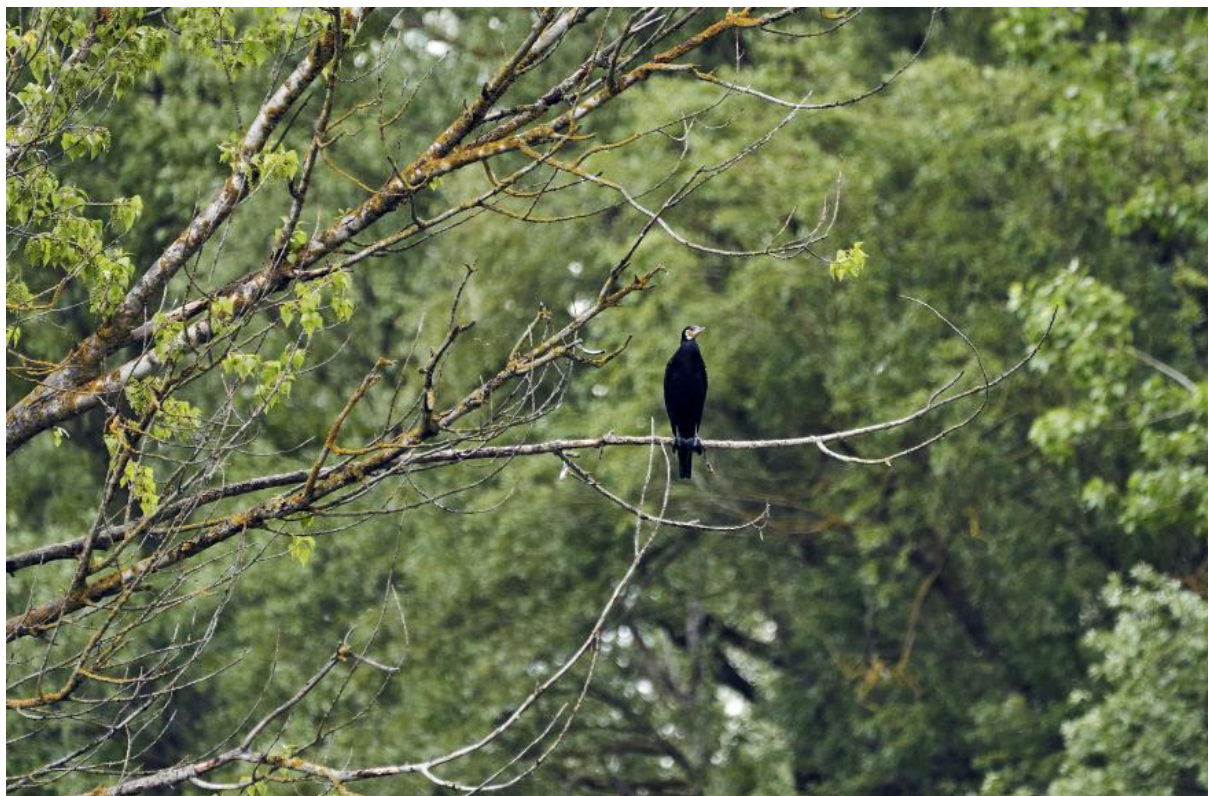
nemzeti parki terület, Sötét Égbolt Rezervátum stb.) - ez azonban változhat, ahogy Magyarország legújabb Ember és Bioszféra Rezervátuma és az ország első határon átnyúló rezervátuma, a Mura-Dráva-Duna UNESCO Ember és Bioszféra Rezervátum növeli ismertségét és népszerűségét), de a kevésbé elkötelezett ökoturisták számára van elég érték. Mivel ez utóbbi kategória sokkal nagyobb létszámú, a természetjárók és ökoturisták túlnyomó többségét alkotva, a leendő ökopark célcsoportja meglehetősen nagy.

Az ökoturizmus nem csak turisztikai termék, hanem szemléletformáló jelenség és kiváló eszköze a természetpedagógiának, amelyhez a Kistolmács-Prelog ökopark kiváló helyszín lehet. Itt egyszerre lehet oktatást és élményt kínálni a látogatóknak, ami vonzóvá teszi a parkot azok

számára is, akik már ismerik az ökoturizmust, és azok számára is, akik esetleg először hallanak a fogalomról.

*Egy határon átnyúló régió, ahol a folyók
összekötnek, nem elválasztanak*

*Egy határon átnyúló régió, ahol a folyók
összekötnek, nem elválasztanak*

A KISTOLMÁCS-PRELOG HATÁR MENTI RÉGIÓ SAJÁTOSÁGAI

Ez a határokon átnyúló térség érdekes fejlődésen ment keresztül a történelem során, mely befolyásolta a jelenlegi társadalmi-gazdasági, sőt környezeti/ökológiai viszonyokat is.

A térség több évszázadon keresztül ugyanahhoz az államalakulathoz tartozott egészen 1920-ig, amikor az I. világháborút lezáró trianoni békeszerződés új helyzetet eredményezett: a Mura folyótól délre eső területek a Jugoszláv Királysághoz kerültek, míg a folyótól északra eső területek Magyarországon maradtak. A 20. század előtt tehát nem volt politikai határ a Kistolmács-Prelog terület ma horvát és magyar része között, hanem mindig is volt egy természetes választóvonal, a Mura folyó. Az új körülmények között a határ nehéz fizikai átjárhatóságát (gyors folyó, egyetlen határátkelőhellyel) különösen a második világháborút követő évtizedekben súlyosbította a két ország közötti politikai feszültség, amely szinte átjárhatatlanná tette a határt. A tudatosan elhanyagolt nagyarányú állami fejlesztések (infrastruktúra, ipar stb. terén) romló foglalkoztatási viszonyokat, rosszabb megközelíthetőséget, fejletlen infrastruktúrát és mindezek következményeként a lakosság számának csökkenését és általános társadalmi-gazdasági elmaradottságot eredményeztek.

A vidéki térségeknek nem csak Közép-Kelet-Európában - beleértve Horvátországot és Magyarországot -, hanem egész Európában nagyon komoly kihívásokkal kellett szembenézniük az elmúlt évtizedekben. Az intenzív művelési módszerek széles körű elterjedésével a

mezőgazdaságban és a hagyományos, extenzív vagy kisüzemi, háztáji gazdálkodási módszerek párhuzamos visszaszorulásával a vidéki területek elkezdtek elveszíteni hagyományos funkcióikat, a mezőgazdasági foglalkoztatottak száma és a biológiai sokféleség is csökkent. Ugyanezek a folyamatok a horvát-magyar határvidéken is megfigyelhetők voltak. Másrészt

a határ menti régiók elszigeteltségükből és gyakran hátrányos helyzetükből adódóan (különösen ott, ahol a határ két oldalán egymás mellett viszonylag fejletlen kistérségek találhatóak) megőrizhetik azokat a természeti és kulturális értékeket, amelyek a nem tömeges turizmus különleges fajtáinak (ökoturizmus és más zöld turisztikai tevékenységek) alapját képezhetik. A Dráva régió, benne Magyarország egyik leghíresebb és legszegényebb kistérsége, az Ormánság, jó példa egy ilyen régióra.

A vidékfejlesztésnek sok évtizedes múltja van az Európai Unióban és Magyarországon. Az 1960-as években az akkori Európai Gazdasági Közösség legelső közös politikája a Közös Agrárpolitika (KAP) volt.

Kezdetben ez a közös politika, ahogy a neve is jelzi, elsősorban a mezőgazdaság fejlesztésére, a közösség élelmezésbiztonságának megteremtésére összpontosított, de később fokozatosan kiterjesztették a komplex vidékfejlesztésre is, beleértve a vidéki turizmus fejlesztését, mint alternatív bevételi forrást a vidéki területeken.

A turizmus jelentősége ma már megkérdőjelezhetetlen a világban, és ugyanilyen nyilvánvaló, hogy a turizmusra már nem csupán gazdasági jelenségként, hanem jelentős társadalmi-kulturális hatásokkal is járó folyamatként kell tekinteni.

Bár a hagyományos tömegturizmus (4S: sun, sea, sand and sex - nap, tenger, homok és szex) várhatóan továbbra is az utazások legnagyobb részének motivációja marad, a turizmusnak vannak alternatív formái és új

célpontjai, amelyek egyre népszerűbbek. Ezen alternatív turisztikai formák közül az ökoturizmus és az eddig nem, vagy nem olyan intenzíven látogatott új úticélok egyre nagyobb figyelmet kapnak és egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert - ami a Dráva és a Mura-vidék számára fejlődési esélyt jelenthet.

Mind a turizmus (és a társadalmi-gazdasági tevékenységek), mind a természetvédelem terén hagyományai vannak az együttműködésnek ezen a területen. A Duna-Dráva Nemzeti Park 1996-ban jött létre, több, már korábban is természetvédelmi státuszt élvező terület integrálásával. A létrehozandó ökopark közvetlen szomszédságában található Zákány és Órtilos természetvédelmi területeket 1987-ben védetté nyilvánították.

Az 1989-es szófiai környezetvédelmi találkozón a magyar delegáció javasolta, hogy a vizes élőhelyek és a felszín alatti vízbázisok védelmére egy határon átnyúló természetvédelmi területet, nemzeti parkot hozzanak létre. A határon átnyúló Duna-Dráva Nemzeti Parkot 1995 végére Magyarországnak és Jugoszláviának közösen kellett volna létrehoznia. A jugoszláv polgárháború megakadályozta ennek a tervnek a megvalósítását, így a Duna-Dráva Nemzeti Parkot csak a magyar oldalon hozták létre 1996-

ban. Viszonylag friss fejlemény a hatodik UNESCO Ember és Bioszféra Rezervátum létrehozása Magyarországon, amely egyben az első határokon átnyúló MAB-rezervátum is: ez a Dráva, a Mura és a Duna mentén húzódó Mura-Dráva-Duna Határon Átnyúló Bioszféra Rezervátum. A rezervátumot 2012-ben hozták létre, közigazgatási hatóságai a Kulturális Minisztérium (Horvátország) és a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (Magyarország).

A magterület és a pufferzóna szárazföldi élőhelyeinek többségét puhafa vagy keményfa galériaerdők borítják, de a Dráva folyó mentén kiterjedt gyepterületek is találhatóak. A területen (amelynek mintegy kétharmada Horvátországban található) számos vizes élőhely található, köztük olyanok is, amelyek Európában a leginkább veszélyeztetettek közé tartoznak: ártéri erdők, nedves gyepek, kavics-

és homokdűnék, szigetek, meredek partok, ököríves tavak, álló holtágak, elhagyott folyómedrek és kanyarulatok. Ezeket a folyókat ártéri erdők és szántóföldek veszik körül elszórt legelőkkel. Az élőhelyek ilyen mértékű változatossága számos fajnak nyújt menedéket.

A magterület Horvátországban található. A pufferzóna lakossága 27 239 fő, az pufferzóna lakossága pedig körülbelül 470 000 fő. A bioszféra-rezervátum ezen részén a legfontosabb városok Eszék, Varaždin, Vukovár, Koprivnica, Virovitica, Čakovec és Ilok.

A bioszféra-rezervátum egyik fő funkciója, hogy gyakorlóterepet biztosítson az árterületi gazdálkodás újjáélesztéséhez és korszerűsítéséhez,

ami a helyi lakosság számára további megélhetési forrást biztosít, és segít megőrizni az árterületi régió természeti értékeit. A terület fő tevékenységei a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás, a homok- és kavicskitermelés, a különféle iparágak és az ökoturizmus.

Nemcsak az ökoturizmus témájában valósítottak meg eddig határokon átnyúló projekteket, hanem más társadalmi-gazdasági tevékenységek és a turizmus egyéb formáinak biztosítása során is. Ehhez a régió számára új fejlődési lehetőséget jelentett Horvátország Európai Uniós csatlakozása, és új lendületet adhat a schengeni övezethez való csatlakozás, amely a fizikai értelemben vett határ megszűnését eredményezi. A csatlakozást megelőző

években már volt egy közös határon átnyúló együttműködési program a két ország részvételével: ez volt az IPA Magyarország-Horvátország Határon Átnyúló Együttműködési Program. A turizmus mindhárom pályázati fordulóban jelentős részt vállalt a projektekből:

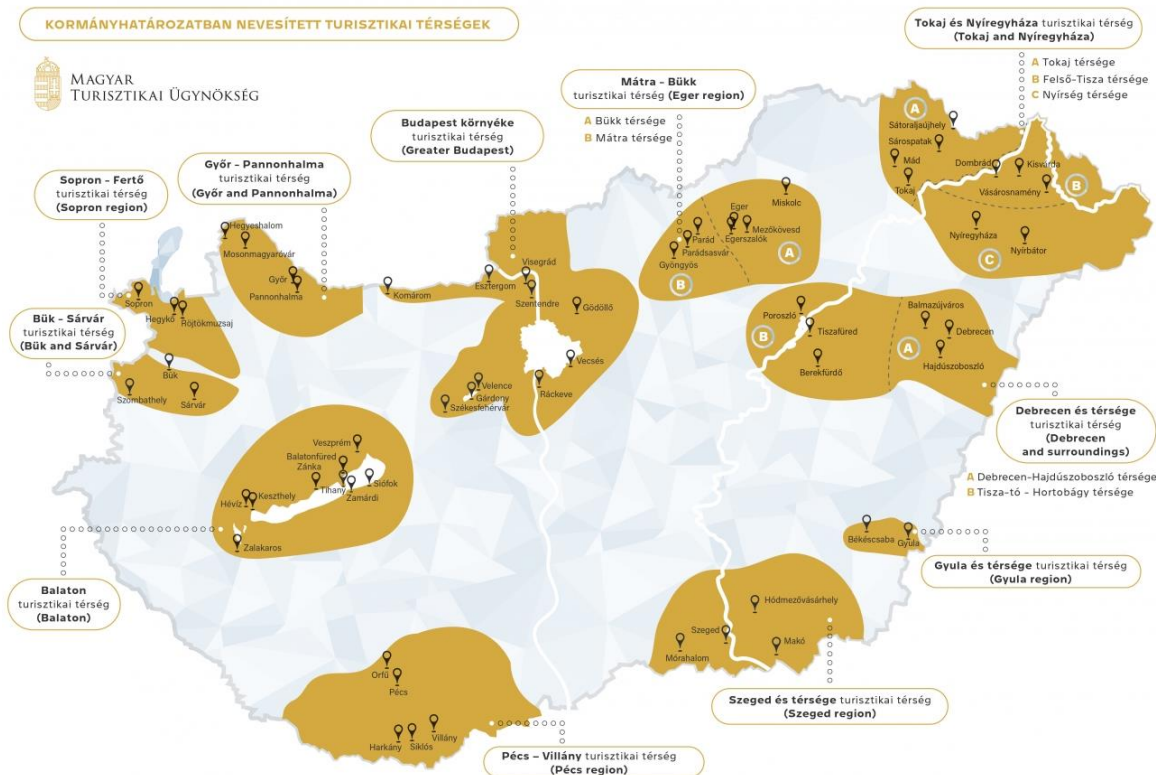
- az első projektfelhívásra 4 ökológiai fókuszú projektet és néhány turizmusfejlesztési projektet nyújtottak be (1 a gasztroturizmus, 1 az egészségturizmus, 1 a zöld turizmus, 1 a turizmus tervezés és 1 a kulturális örökség területén), az összes támogatási igény 49,53%-át érte el;
- a 2. pályázati felhívásra vonatkozó adatok a következők voltak: 5 ökológiai és 7 turisztikai projekt (2 ökoturizmus, 2 kulturális örökség, 2 vendéglátás és 1 turisztikai tervezés) - az összes támogatási keret 24,18%-át használta fel;
- a 3. pályázati felhívás adatai a következők voltak: 1 ökológiai fókuszú és 67 turisztikai projekt (köztük 10 kerékpáros turizmus, 7 ökoturizmus, 2 turisztikai tervezés, 2 turisztikai marketing, 2 kulturális örökség, 2 borászati turizmus, valamint a gasztroturizmus és a turisztikai infrastruktúra fejlesztése) - a teljes támogatási összeg 88,89%-át a turizmusra fordítva.

A Horvátország EU-csatlakozását követő fordulóban, a 2014-2020-as Interreg V-A Magyarország-Horvátország Együttműködési Programra összesen 162 projektet nyújtottak be, ebből 139-et támogattak, köztük 17 turisztikai projektet (9-et a "turisztikai attrakciófejlesztés", 8-at pedig a "tematikus útvonalak és egyéb turisztikai termékek" kategóriában); a

támogatott szervezetek között önkormányzatok, vállalkozások, egyesületek voltak. A teljes támogatási összeg közel felét, 46,6%-át az első turisztikai témakörbe tartozó projektek kapták, további 12,6%-át pedig a második témakörbe tartozó projektek; a harmadik jelentős támogatási arányú kategória közvetve szintén az (öko)turizmushoz kapcsolódik, mivel ebben a kategóriában a határ menti régió ökológiai feltételeinek és biológiai sokféleségének fejlesztésére ítélték oda pénzügyi támogatást.² A magyarországi terület viszonylag közel van a közelmúltban Magyarországon kijelölt egyik fő turisztikai fejlesztési régióhoz, a Balaton régióhoz (1. ábra).

A Magyar Turisztikai Ügynökség 2021. májusában tette közzé a Nemzeti Turisztikai Stratégia 2.0-át. Ez az aktualizált stratégia kimondja, hogy a turisztikai ágazat közös fejlesztésének adatvezérelt tervezésen kell alapulnia. Jelenleg a kistérségekben a legnagyobb kihívást az jelenti, hogy az elemzéshez szükséges adatok jelenleg nem állnak rendelkezésre, vagy nem hozzáférhetőek. Ezért ahhoz, hogy az ETIS-rendszer pontos és megfelelő legyen, folyamatos adatgyűjtést kell folytatni és nyomon követni. Csak így lehet a változásokat (pozitív vagy negatív) valóban elemezni, és következtetéseket levonni.

² www.huhr-cbc.com

2. ábra: Magyarország kormánya által kijelölt turisztikai régiók ³

³ <https://hungarianinsider.com/11-tourist-areas-now-priority-regions-5313/>

A TERÜLET JELENLEGI JELLEMZŐI

Fizikai-földrajzi szempontból az érintett terület az Egerszeg-Letenyei-dombsághoz tartozik. Éghajlata mérsékelten hűvös és csapadékos, az éves napsütéses órák száma 1920-1960 között van (az egyik legalacsonyabb Magyarországon), az éves középhőmérséklet 9.4-9.8 °C. Az éves csapadékmennyiség megközelítőleg 770 milliméter, ami magyar viszonylatban viszonylag csapadékosnak tekinthető.

A viszonylag enyhe tél és a hűvös nyár miatt ez a mikrorégió a legalacsonyabb éves hőingadozással jellemezhető. Az északnyugati hegygerincek hatására az uralkodó szelek leginkább északiak, de a deli

szelek is jellemzőek. A Keleti-Alpok védettségének köszönhetően erős szelek nem jellemzőek a térségben.

A terület fő természetes növényzetét az erdők alkotják. A terület legnagyobb értéke az ősi bükkös erdő, de más erdei növényzet is jellemző. A kistérség az országos átlagnál jóval erdősültebb, ami az ökoturizmus számára kedvező érték.

A terület állatvilága gazdag, vadászható vadakban (gímszarvas, vaddisznó stb.) és védett fajokban egyaránt bővelkedik. A kistérségben vagy annak közelében számos Natura 2000 terület található.

Természetes tavak, a folyó kanyargása miatt ököríves tavak csak a Mura folyó mellett található. A többi tó mesterséges víztározó, köztük a Kistolmácsi-tó is. A terület összefüggő talajvízben szegény, a talajvízszint átlagosan 4-6 méterrel a felszín alatt van. Nem minden ház van csatornázva, és a szennyvíztisztítás hiányosságai veszélyeztetik a talajvíz minőségét.

A kistérség hagyományosan vidéki térség, ahol a mezőgazdasági tevékenységek dominálnak, bár a talajok többsége nem igazán termékeny, így az intenzív mezőgazdaság nem rendelkezik kedvező adottságokkal a térségben - ami szintén kedvező az ökoturizmus szempontjából. A mezőgazdaság kiváló adottságokkal rendelkező ágazata az erdőgazdálkodás. A kistérség közel 30 települése közül Kistolmács az, amelynek közigazgatási területén belül a legmagasabb az erdőterületek aránya (74,4%).

SWOT-elemzés a mikrorégió turizmussal kapcsolatos jellemzőiről:

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - Nemzeti vagy nemzetközi elismeréssel rendelkező védett területek relatív közelsége (Dark Sky rezervátum, nemzeti parkok látogatóközpontjai és tanösvényei, Ramsari területek, Natura 2000 területek stb.) - A korábbi horvát-magyar határon átnyúló együttműködések hagyományai a turizmus területén is. - Mura-Dráva-Duna Ember és Bioszféra Rezervátum ("Európa Amazonasa") - Az aktív turizmusra szakosodott utazási irodák jelenléte, meglévő turisztikai programcsomagok. - Az erdős területek nagyon magas aránya - Erős vadállomány (gímszarvas, vaddisznó) 	<ul style="list-style-type: none"> - Egyetlen közúti határátkelőhely a Mura folyón át Magyarország és Horvátország között. - Relatív nagy távolság a fő közlekedési útvonalaktól, különösen a vasúttól. - Távolság: fővárosoktól; regionális központoktól; határátkelő állomásoktól. - Nemzeti összehasonlításban viszonylag fejletlen területek a határ mindkét oldalán - Relatív nagy távolság a közeli védett területeket kezelő nemzeti parkok központjaitól (Duna-Dráva Nemzeti Park és Balaton-felvidéki Nemzeti Park). - Kereskedelmi szálláshelyek alacsony száma

<ul style="list-style-type: none"> - Jó adottságok az agroturizmus, az örökségturizmus, a sportturizmus és a borászati turizmus számára. - Kiegészítő turisztikai szolgáltatások, látnivalók a közelben amúgy is sok turistát vonzanak, akiket át lehet alakítani ökopark látogatóvá 	<ul style="list-style-type: none"> - Eltérő közigazgatási struktúrák, döntéshozatali hatáskörök stb. a határ menti terület két oldalán.
<p>Lehetőségek</p>	<p>Veszélyek</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Partnerség kialakítása, az érdekeltek képzése, az elő- és utószezon fejlesztése, a turizmus szelektív formáinak fejlesztése, az erőforrások turisztikai értékelése. - Horvátország és Magyarország közötti fizikai határ megszűnése Horvátország schengeni csatlakozását követően. - Az ökoturizmus tudatosítása - Pozitív változások a földhasználatban, környezetbarátabb gazdálkodási módszerek elterjedése 	<ul style="list-style-type: none"> - A régió ökológiai állapotának romlása (pl. a talaj alatti vízszint süllyedése az aszályok miatt, vagy az éghajlatváltozás által kiváltott szélsőséges időjárási viszonyok gyakoribbá válása; invazív fajok megjelenése és terjedése stb.) - A rendelkezésre álló jövedelmek csökkenését eredményező gazdasági recesszió. - Az infrastrukturális fejlesztések hanyagsága az állam részéről - A dinamikusabb kistérségek versenye

<ul style="list-style-type: none"> - A potenciális ökopark szolgáltatásainak minél több csomagban való elhelyezése - A vidéki turizmus támogatási rendszerei 	<ul style="list-style-type: none"> - Az ökoturizmus pozíciójának gyengülése Magyarország új turizmusirányításában.
--	---

1. táblázat. SWOT-elemzés az ökoturizmusban rejlő lehetőségekről a Kistolmács-Prelog térségben

V. AZ ÉRDEKELT FELEK SZERKEZETE ÉS MUNKAFOLYAMATA (I. ÉVES TERV)

LÁSD: 1. SZÁMÚ KIEGÉSZÍTÉS

VI. A KISTOLMÁCS-PRELOG HATÁR MENTI RÉGIÓ ETIS-INDIKÁTORAI

A. ÚTICÉL MENEDZSMENT		
KRITÉRIUM	INDIKÁTORREFERENCIA	FŐ ETIS-INDIKÁTOROK
A.1 FENNTARTHATÓ TURIZMUS KÖZPOLITIKA	A.1.1	Az úticélon működő turisztikai vállalkozások/létesítmények százalékos aránya, amelyek a környezeti minőségre/fenntarthatóságra és/vagy a vállalati társadalmi felelősségvállalásra vonatkozó önkéntes tanúsítványt/címkét használnak.
		Azoknak a turistáknak és egynapos

A.2 LÁTOGATÓI ELÉGEDETTSÉG	A.2.1	látogatóknak a százalékos aránya, akik elégedettek az úticélon szerzett általános élményeikkel.
	A.2.2	A visszatérő látogatók aránya (5 éven belül)
B. GAZDASÁGI ÉRTÉK		
B.1 TURIZMUS ÁRAMLÁSA (VOLUMEN ÉS ÉRTÉK) A CÉLÁLLOMÁSON	B.1.1	Turistaéjszakák száma havonta
	B.1.2	Az egynapos látogatók száma havonta
	B.1.3	Az idegenforgalom relatív hozzájárulása a célország gazdaságához (% GDP)
	B.1.4	Egy vendégéjszakát eltöltő turistára jutó napi kiadások
	B.1.5	Egynapos látogatókra jutó napi kiadások
B.2 TURISZTIKAI VÁLLALKOZÁS(OK) TELJESÍTMÉNYE	B.2.1	A turisták átlagos tartózkodási ideje (éjszakák)
		A kereskedelmi szálláshelyek havi és éves átlagos kihasználtsága
B.3 A FOGLALKOZTATÁS MENNYISÉGE ÉS MINŐSÉGE	B.3.1	Közvetlen turisztikai foglalkoztatás a teljes foglalkoztatás százalékában az úticélon
	B.3.2	Az idegenforgalomban a szezonális munkahelyek százalékos aránya

B.4 TURISZTIKAI ELLÁTÁSI LÁNC	B.4.1	A helyben termelt élelmiszerek, italok, áruk és szolgáltatások százalékos aránya az úticél turisztikai vállalkozásai által beszerzett termékekben és szolgáltatásokban.
C. TÁRSADALMI ÉS KULTURÁLIS HATÁS		
C.1 KÖZÖSSÉGI/TÁRSADALMI HATÁS	C.1.1	100 lakosra jutó turisták/látogatók száma
	C.1.2	Az úticél turizmusával elégedett lakosok százalékos aránya (havonta/szezononként)
	C.1.3	A kereskedelmi szálláshelyeken rendelkezésre álló ágyak száma 100 lakosra vetítve
	C.1.4	100 lakásra jutó második lakások száma
C.2 EGÉSZSÉG ÉS BIZTONSÁG	C.2.1	A rendőrségen panaszt tevő turisták százalékos aránya
C.3 NEMEK KÖZÖTTI EGYENLŐSÉG	C.3.1	Az idegenforgalmi ágazatban foglalkoztatott férfiak és nők százalékos aránya
	C.3.2	Azon turisztikai vállalkozások százalékos aránya, ahol a vezérigazgatói pozíciót nő tölti be

C.4 BEFOGADÁS/HOZZÁ FÉRHETŐSÉG	C.4.1	A kereskedelmi szálláshelyek szobáinak százalékos aránya a fogyatékkal élők számára hozzáférhető szobákban
	C.4.2	Az elismert akadálymentesítési tájékoztatási rendszerekben részt vevő kereskedelmi létesítmények százalékos aránya
	C.4.3	A fogyatékkal élők és a különleges bánásmódot igénylők számára hozzáférhető tömegközlekedés százalékos aránya
	C.4.4	A fogyatékkal élők számára hozzáférhető és/vagy elismert akadálymentesítési tájékoztatási rendszerekben részt vevő turisztikai látványosságok százalékos aránya
C.5 A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG, A HELYI IDENTITÁS ÉS ÉRTÉKEK VÉDELME ÉS FEJLESZTÉSE	C.5.1	Azoknak a lakosoknak a százalékos aránya, akik elégedettek a turizmusnak az úticél identitására gyakorolt hatásával.
	C.5.2	Az úticél azon rendezvényeinek százalékos aránya, amelyek a hagyományos/helyi kultúrára és örökségre összpontosítanak.

D. KÖRNYEZETI HATÁS		
D.1 A KÖZLEKEDÉS HATÁSÁNAK CSÖKKENTÉSE	D.1.1	A turisták és az egynapos látogatók százalékos aránya, akik különböző közlekedési módokat használnak az úticélra való érkezéshez.
	D.1.2	A turisták és az egynapos látogatók százalékos aránya, akik a helyi/soft mobilitási/közlekedési szolgáltatásokat veszik igénybe az úticélon való közlekedésre
	D.1.3	A turisták és az egynapos látogatók átlagos utazása (km) otthonról az úticélig
	D.1.4	A turisták és az egynapos látogatók átlagos szén-dioxid-kibocsátása az otthonról az úticélra történő utazás során
D.2 ÉGHAJLATVÁLTOZÁS	D.2.1	Az éghajlatváltozás mérséklését célzó programokban részt vevő turisztikai vállalkozások százalékos aránya - pl: CO ₂ -kompenzáció, alacsony energiafogyasztású rendszerek stb.
		A "veszélyeztetett övezetekben" található

	D.2.2	turisztikai szálláshelyek és vonzerő-infrastruktúrák százalékos aránya
D.3 SZILÁRD HULLADÉKGAZDÁLK ODÁS	D.3.1	Turistaéjszakánkénti hulladéktermelés az általános lakossági hulladéktermeléshez viszonyítva (kg)
	D.3.2	A különböző hulladéktípusokat szétválasztó idegenforgalmi vállalkozások százalékos aránya
	D.3.3	Az egy turistára jutó összes újrahasznosított hulladék éves százalékos aránya az egy lakosra jutó összes újrahasznosított hulladékhoz képest
D.4 SZENNYVÍZTISZTÍTÁ S	D.4.1	A rendeltetési helyről származó szennyvíz százalékos aránya, amelyet legalább másodlagos szintre kezelnek a bevezetés előtt.
D.5 VÍZGAZDÁLKODÁS	D.5.1	Turistaéjszakánkénti vízfogyasztás a lakosságéjszakánkénti vízfogyasztáshoz viszonyítva
	D.5.2	A vízfogyasztás csökkentése érdekében intézkedéseket hozó idegenforgalmi vállalkozások százalékos aránya

	D.5.3	Az újrahasznosított vizet használó idegenforgalmi vállalkozások százalékos aránya
D.6 ENERGIAFELHASZN ÁLÁS	D.6.1	Turistaéjszakánkénti energiafogyasztás az általános lakossági energiafogyasztással összevetve.
	D.6.2.	Az energiafogyasztás csökkentése érdekében intézkedéseket hozó idegenforgalmi vállalkozások százalékos aránya
	D.6.3	A megújuló energiaforrásokból származó éves energiafogyasztás százalékos aránya (MWh) a teljes energiafogyasztáshoz képest a rendeltetési hely szintjén
D.7 TÁJVÉDELEM ÉS A BIOLÓGIAI SOKFÉLESÉG VÉDELME	D.7.1	A helyi biodiverzitás és tájak védelmét, megőrzését és kezelését aktívan támogató helyi vállalkozások százalékos aránya az idegenforgalmi ágazatban

2. táblázat. ETIS-alapindikátorok a Kistolmács-Prelog területre vonatkozóan

VII. AZ EREDMÉNYEK KÖVETÉSÉRE VONATKOZÓ ÉRTÉKELÉSI ÉS MONITORING TERV

A kiegészítő indikátorok alábbi indikatív listája (3. táblázat) kiindulópontnak és példának tekintendő a jelenleg tesztelés alatt álló és egy adott úticél-típusra vagy más igényekre szabható konkrét indikátorokra. Ezért a jelenlegi lista a jövőben további mutatókkal bővíthető.

VIDÉKI ÉS ALTERNATÍV TURIZMUS	
LÁTOGATÓK SZÁMA	Belföldi és külföldi vendégek száma
	A vidéki szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma
	A horgászati céllal érkező turisták száma
	A vadászati céllal érkező turisták száma
	A kerékpározási szándékkal érkező turisták száma
	Lovaglási szándékkal érkező turisták száma
	A túrázási céllal érkező turisták száma
	A határátkelők száma Letenye határátkelőhelyénél
ÖKOTURIZMUS	A területen található tanösvények száma
	A területen található tanösvényeken sétáló látogatók száma

	A területen található látogatóközpontok száma
	A területen található látogatóközpontok látogatóinak száma
	Környezetvédelmi és tudatosságnövelő rendezvények száma
	A környezetvédelmi és tudatosságnövelő rendezvényeken résztvevők száma
	Az ökopark látnivalóit tartalmazó turisztikai csomagok száma
	Az ökoturizmus lehetőségeiről érdeklődő turisták száma
	Az ökoparkokba vagy más ökoturisztikai létesítményekbe vitt helyi iskolások száma
SZEZONALITÁS	A vendégek megoszlása hónapok szerint
VÁLLALKOZÁS OK	Vidéki szálláshelyek száma
	A turistáknak értékesítő helyi árutermelők száma
	A lovas turisztikai létesítmények száma
	Vendéglátóhelyek száma
NÖVÉNY- ÉS ÁLLATVILÁG	A turisták által elejtett vadak száma fajok szerint
	Védett madárfajok száma a területen
	A Mura folyóban élő halfajok száma
	A Natura 2000 indikátorfajok populációjának változása

	A Natura 2000 indikátorfajok populációjának változása
AKADÁLYMENTESÍTETT TURIZMUS	
FENNTARTHATÓ IDEGENFORGALMI POLITIKA	Az akadálymentesített látnivalók százalékos aránya az úticélon és/vagy az elismert akadálymentesítési információs rendszerekben való részvétel.
	A fogyatékkal élők számára hozzáférhető helyiségekkel rendelkező és/vagy elismert akadálymentesítési tájékoztatási rendszerekben részt vevő kereskedelmi szálláshelyek százalékos aránya
EGYENLŐSÉG/ HOZZÁFÉRHETŐSÉG	A fogyatékkal élők számára hozzáférhető és/vagy az elismert akadálymentesítési tájékoztatási rendszerekben részt vevő vendéglátóegységek százalékos aránya
	Az egyes közlekedési kategóriák százalékos aránya az úticélon, azaz a tömegközlekedés és a magánbuszok, mikrobuszok, taxik és kisbuszok aránya.
A KÖZLEKEDÉS HATÁSÁNAK CSÖKKENTÉSE	Az egyes közlekedési kategóriák százalékos aránya az úticélon, azaz a tömegközlekedés és a magánbuszok, mikrobuszok, taxik és kisbuszok aránya.
TRANSZNACIONÁLIS KULTURÁLIS ÚTVONALAK **	
	A kistérségben évente megrendezett kulturális/örökségi rendezvények látogatóinak száma

ÚTICÉL MENEDZSMEN T	A kulturális/regionális örökséggel kapcsolatos rendezvények száma évente a mikrorégióban
	Információs iroda jelenléte a mikrorégióban
	Vállalkozása az Európai Tanács által tanúsított kulturális útvonal mentén található?
	Ha igen, vállalkozásának termékei kapcsolódnak-e a kulturális útvonal témájához/tevékenységeihez?
	Ha igen, a vállalkozásáról/termékeiről szóló kommunikációban megemlíti-e a kulturális útvonallal való kapcsolatokat?
VÁLLALKOZÁS ELMÉRÉS	A kulturális útvonal népszerűsíti/ láthatóvá teszi az Ön vállalkozását/termékeit?
	A helyi lakosság iskolázottsági szintje
	Tájékoztatják-e a közösséget a turizmus előnyeiről?
	Bevonják-e a helyi közösséget a turisztikai szervezetek által szervezett akciókba?
LAKOSSÁGI ADATOK	Van-e közvetlen haszna a lakosságnak a kistérség turisztikai forgalmából?

3. táblázat: ETIS kiegészítő indikátorok a Kistolmács-Prelog területre vonatkozóan

1. MELLÉKLET REFERENCIA LISTA

2. <http://www.terport.hu/teruletfejlesztes/kistersegek/fejlesztesi-dokumentumok/letenyei>
3. https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators_en
4. <https://www.fertohansag.hu/hu/termeszetvedelem/termeszetvedelmi-terulet/bioszfera-rezervatumok.html>
5. <http://www.unesco.org/new/en/naturalsciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/europe-north-america/croatiahungary/mura-drava-danube/>
6. <http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu>
7. <https://www.dzzp.hr/ekoloska-mreza/natura-2000-129.html>
8. <https://www.natura.2000.hu>
9. <https://www.sekem.com/wp-content/uploads/2016/10/rsd2008en.pdf>
10. <http://sites.uclouvain.be/econ/DP/IRES/2010020.pdf>
11. <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/2/731/htm>
12. http://www.ijbssnet.com/journals/Vol_6_No_10_October_2015/19.pdf
13. https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/9045/-Ecotourism_%20%20Principles,%20Practices%20and%20Policies%20for%20Sustainability-2002518.pdf?sequence=2
14. <https://truonglanphuong.wordpress.com/>
15. https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators_en
16. <https://foodbook.psinfoodservice.com/prod/Company/Brand/8575>
17. <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/europe-north-america/croatiahungary/mura-drava-danube/>
18. http://otvnet.ch/wp-content/uploads/2017/02/ETIS_toolkit_150316.pdf
19. <https://www.wind-watch.org/news/2016/08/31/piecemeal-wind-plan-rejected-by-council/>
20. https://mint.gov.hr/UserDocsImages//2021_dokumenti//210722_EUSAIR%20Pillar%204_knowledge.pdf

2. MELLÉKLET: AZ SWG FELÉPÍTÉSE ÉS MUNKAFOLYAMA

3. MELLÉKLET: AZ EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSI ÉS NYOMONKÖVETÉSI TERVE

„A tartalom kizárólag Kistolmács Község Önkormányzatának felelősségi körébe tartozik. Az itt megtalálható anyagok nem tekinthetők olyanoknak, mint amelyek az Európai Unió és / vagy a HU-HR Interreg V-A CBC Program Irányító Hatóságának hivatalos állásfoglalását tükrözik.”

ANNEX 1. REFERENCIA JEGYZÉK:

1. <http://www.terport.hu/teruletfejlesztes/kistersegek/fejlesztési-dokumentumok/letenyei>
2. https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators_en
3. <https://www.fertohansag.hu/hu/termeszetvedelem/termeszetvedelmi-teruletek/bioszfera-rezervatumok.html>
4. <http://www.unesco.org/new/en/naturalsciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/europe-north-america/croataiahungary/mura-drava-danube/>
5. <http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu>
6. <https://www.dzsp.hr/ekoloska-mreza/natura-2000-129.html>
7. <https://www.natura.2000.hu>

ANNEX 2. AZ SWG FELÉPÍTÉSE ÉS MUNKAFOLYAMATA

ANNEX 3. AZ EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSI ÉS FELÜGYELETI TERVE

Végjegyzet: "A tartalomért kizárólag Kistolmács Község Önkormányzata felel, és semmilyen körülmények között nem tekinthető úgy, hogy az az Európai Unió és/vagy az Irányító Hatóság álláspontját tükrözi."